iojes
www.iojes.net

International Online Journal of Educational Sciences, 2011, 3(3), 1064-1080

Interpersonal Cognitive Distortions as a Predictor of Cyber Victimization and Bullying: A Preliminary Report in Adolescents

Bayram ÇETİN[1], Adem PEKER[2], Yüksel EROĞLU[3]and Nihan ÇİTEMEL[4]

Abstract

The aim of this study is to investigate the direct effect of interpersonal cognitive distortions on cyber bullying/victimization. Participants were 350 high school students who were enrolled in different high schools at Sakarya. In this study, the Interpersonal Cognitive Distortions Scale and Cyber Bullying Form were applied. In correlation analysis, engage in cyberbullying and exposure to cyberbullying were found positively related to interpersonal rejection, unrealistic relationship expectation and interpersonal misperception factors of interpersonal cognitive distortions. Goodness of fit indices in path analysis ($\chi 2$/df= 1.41, p=.24, RMSEA=.034, GFI=1.00, AGFI=.98, CFI=1.00, NFI=.99, IFI=.97, RFI=.97, SRMR=.018) which was built to examine interpersonal cognitive distortions direct impact on cyberbullying, indicated that the model was well fit. According to path analysis results, cyberbullying was predicted positively by interpersonal cognitive distortions.

Keywords: Interpersonal cognitive distortions, cyberbullying, path analysis.

Extended Summary

Purpose

"Bullying" is often defined as being an aggressive, intentional act or behaviour that is carried out by a group or individual repeatedly and over time against a victim who cannot easily defend himself or herself. Bullying is a form of aggression that is based on an imbalance of power; it can be defined as asystematic of power.

In recent years a new form of aggression or bullying has emerged, labeled "cyberbullying", in which the aggression occurs through information and communication technologies. Research on this topic is still at an early stage of investigation because the

[1]Assoc. Prof. Gaziantep Üniversitesi, Turkey. e-mail: bcetin27@gmail.com
[2]Sakarya, Ali Dilmen Anadolu Lisesi, Turkey. e-mail: adem.peker@hotmail.com
[3]Sakarya,Kanada Eğitim Uygulama Okulu ve İş Eğitim Merkezi, Turkey. e-mail: yukseleroglu45@hotmail.com
[4]Sakarya, Hendek Anadolu Lisesi,Turkey. e-mail: nihancpdr@hotmail.com

© 2011 International Online Journal of Educational Sciences ISSN: 1309-2707

phenomenon only appeared a few years ago as the use of technological devices such as internet and mobile phones by adolescents has increased.

Recently, a large body of research has examined the association between cyberbullying and some variables such as risky internet behaviour, frequency use of electronical devices, and self-esteem. However, to date, studies have not examined the direct impact of interpersonal cognitive distortions on cyberbullying. Therefore, the aim of the current study is to investigate the direct effect of interpersonal cognitive distortions on cyberbullying. .

Method

This study sample consisted of 350 high school students who enrolled in different high schools at Sakarya. Of the participants, 246 were female and 104 were male, and mean of ages of them was 15.2. The Interpersonal Cognitive Distortions Scale and Cyberbullying Form were applied to evaluate interpersonal cognitive distortions and cyberbullying. Cyberbullying Form which is improved based on Belsey's definition of cyber bullying and provided with a set of examples to help students understand what is meant by cyberbullying included two questions: Based on the definiton of cyberbullying and a set of examples provided above (1) Have you ever engaged in cyberbullying before today?(1-Never, 2-One Time, 3-Between two-four times, 4-Five or more times). (2) Have you ever been exposed to cyberbullying?(1-Never, 2-One Time, 3-Between two-four times, 4-Five or more times). The relationships among the dimensions of interpersonal cognitive distortions, engage in cyberbullying, and exposure to cyberbullying were investigated using correlation and the hypothesized model was tested through structural equation modeling. The data were analyzed by LISREL 8.54 and SPSS 11.5.

Results

The results showed that engage in cyberbullying and exposure to cyberbullying were found positively related to interpersonal rejection (r=.25, p=.00; r=.35, p=.00 respectively), unrealistic relationship expectation (r=.13, p=.00; r=.26, p=.00 respectively) and interpersonal misperception (r=.19, p=.00; r=.22, p=.00 respectively) factors of interpersonal cognitive distortions. Further, engage in cyberbullying were associated positively with exposure to cyberbullying (r=.41, p=.00) . Results of structural equation modeling revealed

that the model was well fit ($\chi 2$/df= 1.41, p=.24, RMSEA=.034, GFI=1.00, AGFI=.98, CFI=1.00, NFI=.99, IFI=.97, RFI=.97, SRMR=.018). According to path analysis results, cyberbullying was predicted positively by interpersonal cognitive distortions. Interpersonal cognitive distortions predicted 29% of cyberbullying variances.

Discussion

This study indicates that the interpersonal cognitive distortions affects cyberbullying directly. Adolescents with high interpersonal cognitive distortions are more likely to cyberbully and to be cyberbullied when compared to adolescents with low interpersonal cognitive distortions. This study has several implications for preventing cyberbullying. Because, adolescents with high interpersonal cognitive distortions are more likely to cyberbully and to be cyberbullied, it is important for school counselors to develop prevention strategies helping adolescents reduce interpersonal cognitive distortions and training them to improve communication skills.

Conclusion

This study refers to future studies can examine relationships between interpersonal cognitive distortions and cyberbullying establishing a mediating variable. Although the resuts of this study have implications for preventing cyberbullying, limitations of this study may be acknowledged. That the samples presented here are limited to adolescents restrain the generalizability of our findings. Hence, it is also important to investigate relationship between interpersonal cognitive distortions and cyberbullying on different sample groups other than adolescents.

Siber Zorbalığın ve Mağduriyetin Bir Yordayıcısı Olarak İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar: Ergenler İçin Bir Ön Çalışma

Bayram ÇETİN[1], Adem PEKER[2], Yüksel EROĞLU[3] ve Nihan ÇİTEMEL[4]

Öz

Bu araştırmanın amacı ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların siber zorbalık ve mağduriyet üzerindeki doğrudan etkisini incelemektir. Araştırmanın örneklemini Sakarya'daki çeşitli liselerde öğrenim gören 350 lise öğrencisi oluşturmaktadır. Katılımcılara İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği ile siber zorbalık formu uygulanmıştır. İlişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar ile siber zorbalık ve mağduriyet arasındaki ilişkileri incelemek için yapılan korelasyon sonucunda siber zorbalık yapma ve siber mağduriyetin ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar ölçeğinin alt boyutları olan yakınlıktan kaçınma, gerçekçi olmayan ilişki beklentisi ve zihin okuma ile pozitif ilişkili olduğu görülmüştür. Siber zorbalığın ve mağduriyetin ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar tarafından açıklanma düzeyini belirlemek için kurulan yapısal eşitlik modelinden elde edilen uyum iyiliği indeksleri ($\chi 2$/sd= 1.41, p=.24, RMSEA=.034, GFI=1.00, AGFI=.98, CFI=1.00, NFI=.99, IFI=.97, RFI=.97, SRMR=.018) modelin iyi uyum verdiğini göstermiştir. Yol analizi sonuçları ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların siber zorbalığı ve mağduriyeti pozitif yönde yordadığını göstermiştir.

Anahtar Sözcükler: İlişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar, siber zorbalık, yol analizi

Giriş

Ergenlik dönemi boyunca, kişilerarası ilişkiler büyük önem kazanmakta ve bu ilişkiler gençlerin sosyal ve psikolojik gelişiminde önemli yer tutmaktadır. Bu ilişkiler içinde olumlu olanlar gençlerin başarılı bir kimlik geliştirmesine ve toplum ile uyum içinde yaşamasına zemin hazırlamaktadır. Bununla beraber olumsuz ilişkiler ise bireyin ergenlik döneminde çeşitli problemler yaşamasına neden olmaktadır. Ergenler arasında olumsuz ilişkilere neden olan faktörlerden biri de zorbalık olarak nitelendirilmektedir (Şahin, Sarı, Özer & Er, 2010).

Olweus (1999) zorbalığı bir öğrencinin bir ya da daha fazla öğrenci tarafından sürekli biçimde olumsuz eylemlere maruz bırakılması olarak tanımlamakta ve bir eylemin zorbalık olarak adlandırılabilmesi için taşıması gereken özellikleri şu şekilde sıralamaktadır: Kasıtlı biçimde zarar vermeyi amaçlamalı, süreklilik göstermeli ve zorba

[1]Doç. Dr., Gaziantep Üniversitesi, bcetin27@gmail.com
[2]Sakarya, Ali Dilmen Anadolu Lisesi, adem.peker@hotmail.com
[3]Sakarya, Kanada Eğitim Uygulama Okulu ve İş Eğitim Merkezi, yukseleroglu45@hotmail.com
[4]Sakarya, Hendek Anadolu Lisesi, nihancpdr@hotmail.com

ve mağdur arasında fiziksel ya da psikolojik açıdan güç dengesizliği olmalıdır. Besag (1995), zorbalığın bir eylemden ziyade bir tutumu yansıttığını belirtmiş ve zorbalığı, bireyin kendisini savunamayacak durumda olan kişilere zarar verme isteği duyması olarak tanımlamıştır.

Zorbalığa maruz kalan bireylerin öz-saygılarının düşük olduğu (Olweus, 1995), psikolojik sağlıklarının depresyon ve anksiyete gibi sorunlardan dolayı kötüleştiği (Neary & Joseph, 1994; Seals & Young, 2003), dikkatini toplamakta güçlük çekme, ders çalışamama ve okula gitmemeyi de içeren akademik sorunlardan şikâyetçi oldukları (Akiba & Han, 2007; Nakamoto, 2008), sosyal ilişkiler başlatma ve sürdürmede başarısızlığa uğradıkları (Ladd, Kochenfender & Coleman, 1997; Nishina & Juvonen, 2005) ve hatta bazen intihar girişiminde bulundukları (Fleming & Jacobsen, 2009; Rigby & Slee, 1999) bildirilmektedir.

Bilişim ve iletişim teknolojilerinde görülen gelişmeler toplumun her kurumunu olduğu gibi okulları da etkilemiş ve bilgisayar, cep telefonu gibi teknolojik ürünlerin kullanımı öğrenciler arasında hızla yaygınlaşmıştır. Bu gelişime paralel olarak, gençlerin bu araçları kullanması konusunda çeşitli problemler yaşanmaya başlamıştır. Bu konuda yapılan araştırmalar bugün zorbalığın yeni bir formuyla "*siber zorba*" davranışlarla karşı karşıya olunduğunu göstermektedir (Breivik & Olweus, 2006).

Bilişim ve iletişim teknolojilerinde görülen gelişmelere ve teknolojik olanakların artmasına koşut olarak ortaya çıkan siber zorbalık, bir birey veya grubun bilgi ve iletişim teknolojilerini diğer bireylere zarar vermek amacıyla kötü niyetle ve tekrarlayan biçimde kullanması olarak tanımlanmaktadır (Belsey, 2008). Shariff ve Gouin (2005)'e göre siber zorbalık, cep telefonu, web loglar, web siteleri, chat odaları gibi elektronik araçlar ile yapılan psikolojik bir zorbalık biçimidir. Hinduja ve Patchin (2009) de benzer biçimde siber zorbalığın bilgisayar, cep telefonu ve diğer elektronik araçların ısrarlı ve tekrar edici bir şekilde başkalarına zarar vermek amacıyla kullanılmasını içerdiğini belirtmiştir.

Siber zorbalıkla ilgili araştırmalar siber zorbalığın bireyleri birçok yönden olumsuz etkilediğini göstermektedir. Burgess-Proctor, Hinduja ve Patchin (2010) tarafından siber mağdur kızlar üzerinde yapılan araştırmada kızların % 35'inin sinirlendiği, % 30'unun

üzüldüğü ve % 41'inin hayal kırıklığı yaşadığı bulunmuştur. Arıcak (2009), siber zorbalık yapmayan ve siber zorbalığa maruz kalmayan grubun siber zorba ve siber mağdurlardan daha az psikiyatrik belirti gösterdiğini bulgulamıştır. Beran ve Li (2005) tarafından yapılan araştırmada siber zorbalığın siber mağdurların üzülmesine, sinirlenmesine, kaygı yaşamasına, derslere yoğunlaşamamasına, okul başarısının düşmesine ve devamsızlık yapmasına yol açtığı saptanmıştır. Hinduja ve Patchin (2009) siber zorbalığın stres yaratıcı yaşam koşullarıyla birleştiğinde bireylerin intihar etmeye kadar varabilen davranışlar göstermesine yol açtığını bildirmiştir. Eroğlu, Çetin, Güler, Peker ve Pepsoy (2011) ise siber zorbalığa maruz kalan kızların siber zorbalıkla boyun eğici davranarak başa çıkmaya çalıştıklarını bulmuştur.

Siber zorba ve mağdurların özellikle sosyal ilişki kurma noktasında sorun yaşadığı dikkati çekmektedir. Juvonen ve Gross (2008)'un siber mağduriyet ile sosyal kaygının ilişkili olduğunu bulması siber mağdurların sosyal ilişki kurmada zorlandığını göstermektedir. Tokunaga (2010) siber mağdurların yalnızlık, sosyal ilişki kuramama ve öfkeli davranışlarda bulunma gibi çeşitli sorunlarla boğuştuğunu ve siber zorbalığın sosyal ilişkiler üzerindeki etkisinin geleneksel zorbalıkla benzerlik gösterdiğini belirtmekte ve siber mağdurların da tıpkı geleneksel mağdurlar gibi olumlu sosyal davranışlar geliştiremediğinin altını çizmektedir.

Sosyal ilişkilerin doğası ile ilgili aşırı derecede katı, abartılı, mantıklı olmayan ve mükemmeliyetçi düşünceler bireyin yakın ilişkilerinde nasıl davranacağını derinden etkilemekte ve bu tür düşünceler *ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar* olarak kavramsallaştırılmaktadır (DiGiuseppe & Zee, 1986; Ellis, 1986; Schwebel & Fine, 1992). Koydemir ve Demir (2008) ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların kişilerarası ilişkilerde reddedilme, olumsuz değerlendirilme korkusu ve kişilerarası ilişkileri yanlış yorumlamayla ilişkili olduğunu bulmuştur.

İlişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalara sahip bireylerin karşı tarafın söylediklerini yanlış yorumladıklarını (Akın, 2010) ve kişilerarası ilişkilerde çatışma yaşamaya eğilimli olduğunun (Hamamcı & Büyüköztürk, 2004) bulunması bu bireylerin sağlıklı sosyal ilişkiler geliştirmede zorlandığını göstermektedir. Nitekim Haferkamp (1994)'ın ilişkilerle

ilgili bilişsel çarpıtmalara sahip bireylerin sosyal ilişkilerden algıladığı doyumun düşük olduğunu bulması da bu bireylerin sosyal ilişki kurma sürecinde zorlandığının kanıtı olarak değerlendirilebilir.

Araştırmanın Amacı

Ülkemizde son yıllarda bilgi ve iletişim teknolojileri araçlarının kullanımı gençler arasında oldukça yaygın olmaya başlamıştır. Bu yaygınlığa koşut olarak da siber zorbalığa maruz kalma ya da siber zorbalık yapma oranlarının arttığı gözlenmektedir. (Erdur-Baker & Kavşut, 2007; Arıcak ve diğerleri, 2008; Dilmaç, 2009; Peker & Eroğlu, 2010; Çetin, Peker &Eroğlu, 2010; Ayas, 2011; Eroğlu, 2011). Bu durum öğrencilerin akademik başarılarını, toplumsal, fiziksel, ahlaki ve duygusal gelişimlerini olumsuz yönde etkilemektedir (Yaman, Eroğlu & Peker, 2011). Siber zorbalık ve mağduriyet ile ilgili çalışmalarda ön plana çıkan noktalardan bir diğeri ise siber zorbalığın ve mağduriyetin ölçmek için araştırmacılar tarafından ölçekler geliştirilmesidir (Akbulut, Şahin & Erişti, 2010; Çetin, Yaman & Peker, 2011). Ybarra ve Mitchell (2004)'in siber zorbalıkla ilgili alanyazın yeterince olgunlaşmadığından siber zorbalığın ne olduğuna ve nasıl önlenebileceğine ilişkin bulguların yetersiz olduğunu belirtmesi siber zorba ve mağdurların psikolojik sağlıklarını, sosyal yaşamlarını ve akademik başarılarını olumsuz etkileyen faktörlerin neler olduğunu ortaya koyan araştırmalara ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir. Dolayısıyla yapılan araştırmalar incelendiğinde ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar ve siber zorbalık arasındaki ilişkiyi inceleyen herhangi bir araştırmanın olmadığı görülmektedir. Bu nedenle, bu araştırmanın amacı ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların siber zorbalık üzerindeki doğrudan etkisini incelemektir. Araştırmada ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların siber zorbalığı olumlu bir biçimde yordadığı şeklinde bir hipotez kurulmuştur.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırmanın modelini tarama modellerinden ilişkisel tarama modeli oluşturmaktadır. İlişkisel tarama modelleri iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim

varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir. İlişkisel tarama modeli gerçek bir neden-sonuç ilişkisi vermemekle birlikte bir değişkendeki durumun bilinmesi halinde ötekinin kestirilmesine olanak sağlamaktadır (Karasar, 2006).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, 2010-2011 eğitim-öğretim yılında Sakarya ili Adapazarı merkez ilçesindeki farklı türdeki orta öğretim okullarında öğrenim gören, uygun örnekleme yöntemi ile seçilen 350 lise öğrencisinden oluşmaktadır. Örneklem yaşları 14 ile 17 arasında değişen 150 (%43) kız ve 200 (%57) erkek öğrenciden oluşmaktadır. Örneklemi oluşturan bireylerin yaş ortalaması 15.2 'dir.

Ölçme Araçları

İlişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar ölçeği. Bireylerin kişilerarası ilişkilerde sergiledikleri bilişsel çarpıtmaları değerlendirmek amacıyla Hamamcı ve Büyüköztürk (2004) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek; Yakınlıktan Kaçınma, Gerçekçi Olmayan İlişki Beklentisi ve Zihin Okuma olmak üzere üç boyuttan oluşmaktadır. Bireyler cevaplarını; Tamamen Katılıyorum (5), Oldukça Katılıyorum (4), Kısmen Katılıyorum (3), Çok Az Katılıyorum (2) ve Hiç Katılmıyorum (1) biçiminde olmak üzere 5'li likert tipi bir derecelendirme kullanarak vermektedir. Ölçekten yüksek puan almak bireylerin ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalarının yüksekliğine işaret etmektedir. Ölçeğin iç tutarlığı yakınlıktan kaçınma alt boyutu için .73, gerçekçi olmayan ilişki beklentisi alt boyutu için .66 ve zihin okuma alt boyutu için .43 olarak bulunmuştur. Ölçeğin test-tekrar test güvenirliği ölçeğin bütünü için .74, yakınlıktan kaçınma alt boyutu için .70, gerçekçi olmayan ilişki beklentisi alt boyutu için .74 ve zihin okuma alt boyutu içinse .74 olarak bulunmuştur. Ölçüt geçerliği için yapılan çalışmada İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği'nin Otomatik Düşünceler Ölçeği (r=.54) ve Çatışma Eğilimleri Ölçeği (r=.53) ile ilişkili olduğu görülmüştür (Hamamcı & Büyüköztürk, 2004).

Sanal zorbalık ile ilgili sorular. Siber zorbalık formunda öncelikle Belsey (2008)'in siber zorbalık tanımı ile öğrencilerin siber zorbalık kavramı ile ne anlatılmak istendiğinin anlamaları sağlanmaya çalışılmıştır. Tanımın ardından öğrencilere Dilmaç (2009)' ın sanal

zorbalık ile ilgili soruları kullanılmıştır. Bu sorular, 1."Bugüne kadar hiç sanal zorbalığa karıştınız mı?" (1-Hiç, 2-Bir kere, 3-İki-dört kere, 4-Beş ya da daha fazla), 2. "Hiç sanal zorbalığa maruz kaldınız mı?" (1-Hiç, 2-Bir kere, 3-İki-dört kere, 4-Beş ya da daha fazla), 3."Gelecekte zorba olarak sanal zorbalığa karışacağınızı düşünüyor musunuz?" (1.Evet, 2.Emin değilim, 3.Hayır) şeklindedir. Bu araştırmada, araştırmanın amacına uygun olarak yalnızca 1."Hiç sanal zorbalığa maruz kaldınız mı?" (1-Hiç, 2-Bir kere, 3-İki-dört kere, 4-Beş ya da daha fazla) ve 2. "Hiç sanal zorbalığa maruz kaldınız mı?" (1-Hiç, 2-Bir kere, 3-İki-dört kere, 4-Beş ya da daha fazla) soruları kullanılmıştır.

İşlem

Araştırma sürecinde öncelikle gerekli kurumlardan izin alınmıştır ve araştırmanın başlangıcında araştırma sürecine katılımın gönüllüğe dayalı olduğu katılımcılara araştırmacılar tarafından bildirilmiştir. Ölçekler öğrencilere araştırmacılar tarafından gruplar halinde sınıflarda uygulanmış ve araştırmanın başlangıcında bütün katılımcılar araştırmanın amacı ve önemi hakkında bilgilendirilmiştir. Bu araştırmada ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar ile siber zorbalık arasındaki ilişkiler Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Katsayısı ve ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların siber zorbalık üzerindeki doğrudan etkisi yapısal eşitlik modeli kullanılarak belirlenmiştir. Analizler LISREL 8.54 (Jöreskog & Sorbom, 1996) ve SPSS 11.5 programları aracılığıyla yapılmıştır.

Bulgular

Tanımlayıcı İstatistikler ve Değişkenler Arası İlişkiler

Ortalamalar, standart sapmalar ve gözlenen değişkenler arası korelasyon katsayıları Tablo 1'de gösterilmektedir. Tablo 1 incelendiğinde ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların alt boyutlarıyla siber zorbalık yapma ve siber mağduriyet arasında anlamlı ilişkilerin olduğu görülmüştür. Yakınlıktan kaçınmanın siber zorbalık yapma (r=.25, p=.00) ve siber mağduriyet (r=.35, p=.00) ile olumlu bir ilişki içerisinde olduğu görülmektedir. Gerçekçi olmayan ilişki beklentisinin de siber zorbalık yapma (r=.13, p=.00) ve siber mağduriyet (r=.26, p=.00) ile olumlu ilişkili olduğu gözlenmektedir. Benzer biçimde zihin okumanın da

siber zorbalık yapma (r=.19, p=.00) ve siber mağduriyet (r=.22, p=.00) ile olumlu ilişkili olduğu bulunmuştur. Ayrıca siber zorbalık yapma ve siber mağduriyetin de ilişkili olduğu belirlenmiştir (r=.41, p=.00).

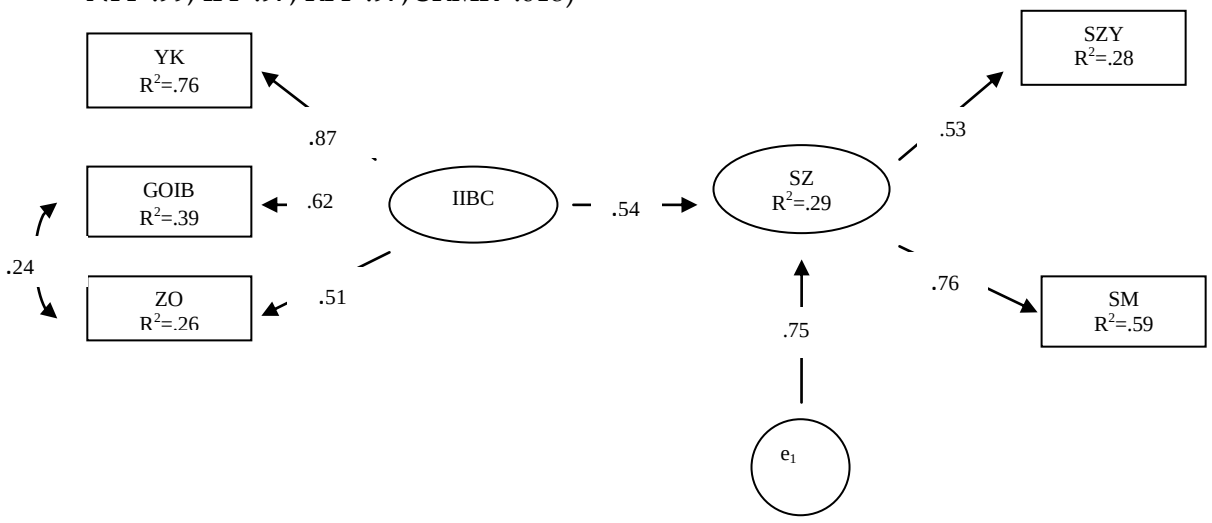
Tablo 1: Tanımlayıcı İstatistikler ve Değişkenler Arası Korelasyon Katsayıları

Değişkenler	1	2	3	4	5
1.Yakınlıktan Kaçınma					
2.Gerçekçi Olmayan İlişki Beklentisi	.54**				
3.Zihin Okuma	.44**	.56**			
4.Siber Zorbalık Yapma	.25**	.13*	.19**		
5.Siber Mağduriyet	.35**	.26**	.22**	.41**	
Ortalama	19.50	24.72	9.05	1.46	1.67
Standart Sapma	6.46	7.24	3.20	.88	.92

*p<.05, **p<.01

Yapısal Eşitlik Modeli

Yapılan Kolmogorov-Smirnov testi sonucu verilerin normal dağılım gösterdiği belirlendiği için yapısal eşitlik modeli en yüksek olabilirlik (maximum likelihood) yöntemi kullanılarak test edilmiştir. Uyum iyiliği indeksleri modelin iyi uyum düzeyde uyum verdiğini göstermektedir (χ^2/sd= 1.41, p=.24, RMSEA=.034, GFI=1.00, AGFI=.98, CFI=1.00, NFI=.99, IFI=.97, RFI=.97, SRMR=.018)

Şekil 1: İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar ve Siber Zorbalık Arasındaki Yapısal Model Analizi

Şekil 1'den de görülebileceği gibi ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar (IIBC) örtük değişkeni yakınlıktan kaçınmadaki (YK) varyansın % 76'sını, gerçekçi olmayan ilişki beklentisindeki (GOIB) varyansın % 39'unu ve zihin okumadaki varyansın (ZO) % 26'sını açıklamaktadır.

Siber zorbalık (SZ) örtük değişkeninin ise siber zorbalık yapmadaki (SZY) varyansın % 28'ini ve siber mağduriyetteki (SM) varyansın %59'unu açıkladığı görülmüştür. Son olarak model incelendiğinde ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların siber zorbalığı olumlu biçimde yordadığı (β=.54, t=4.70) dikkati çekmektedir.

Şekil 1'de gösterilen standardize edilmiş yol katsayılarının etki büyüklüklerinin yorumlanmasında Kline (2005)'ın verdiği değerler göz önüne alındığında zihin okuma ve gerçekçi olmayan ilişki beklentisine ait standardize edilmiş katsayının etki büyüklüğünün dışındaki diğer tüm etki büyüklüklerinin yüksek düzeyde oldukları söylenebilir. Kline (2005) .10'dan küçük değerlerin küçük etkilere, .30 civarındaki değerlerin orta düzeydeki etkilere ve .50 ve üzerindeki değerlerin yüksek düzeydeki etkilere işaret ettiğini ileri sürmektedir.

Tartışma

Bu araştırmada ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların siber zorbalık üzerindeki doğrudan etkisi incelenmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgular, ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların siber zorbalığı pozitif yönde yordadığını göstermiştir. Uyum iyiliği indeksleri, modelin kabul edilebilir uygunlukta olduğuna ve modelin kendisini oluşturan gözlenen ve örtük değişkenler arasındaki ilişkileri yeterince açıklayabildiğine işaret etmektedir (Hu & Bentler, 1999).

Araştırma sonucunda ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların siber zorbalığı pozitif yönde yordadığı görülmüştür. Araştırma verileri, ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalara sahip bireylerin sanal ortamda da sağlıklı sosyal ilişkiler kuramadığını göstermektedir. İlişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalara sahip bireylerin sanal ortamdaki ilişkilerinde kimliğini gizleyerek ya da başka birisi gibi davranarak iletişim kurma olanağına sahip olmaları, gerçek yaşamdaki sosyal ilişkilerinde olduğu gibi işlevsel davranamamasına, bir süre sonra sanal ilişkilerinde de çatışma yaşamasına yol açmaktadır. Böyle bir problemle karşılaştıklarında yaşadıkları çatışmayı nasıl çözeceklerini bilemeyen bu kişilerin sorunu karşı tarafa baskı uygulayarak bir diğer ifadeyle siber zorbalık yaparak çözmeye çalıştıkları söylenebilir.

Bu veriler, ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalara sahip bireylerin gerçek yaşamdaki sosyal ilişkilerinde doyum bulamadıkları ve diğer bireyler tarafından reddedildikleri için ilişki kurma ihtiyaçlarını sanal ortamda diğer bireyler üzerinde baskı kurarak gidermeye çalıştıkları şeklinde de yorumlanabilir. Nitekim Calvete, Orue, Estévez, Villardón ve Padilla (2010) yalnız ve zayıf sosyal ilişkilere sahip bireylerin siber zorbalık açısından risk altında bulunduğunu belirtmiştir.

Araştırmadan elde edilen diğer bir sonuçta ise ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların siber mağduriyeti pozitif yönde yordadığıdır. Campfield (2008) ve Eroğlu ve Peker (2011)'in arkadaşlık ilişkilerinden memnun olmayan ve arkadaş sayısı az olan kişilerin daha çok siber zorbalığa maruz kaldığını saptaması, Sayar (2006)'ın ise gerçek yaşamda doyuma ulaştıramadıkları ilişki kurma ve sürdürme ihtiyacını internet ile gidermeye çalıştıklarını belirtmesi günlük yaşamda sosyal ilişki kurmada yetersiz kalan bireylerin sanal ortamlara yöneldiğini göstermektedir. Ancak bu araştırmadan elde edilen sonuçlar, bu bireylerin sosyal ilişkilere ilişkin işlevsel olmayan düşüncelerini sanal ortamda da sürdürdüğüne ve bu durumun siber zorbalığa maruz kalmayla sonuçlandığına işaret etmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Araştırmadan elde edilen bulgular ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların siber zorbalığı doğrudan etkilediğini göstermektedir. Araştırma sonuçlarına göre bireyin sahip olduğu ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların düzeyinin azaltılmasının siber zorba veya mağdur olarak siber zorbalığa karışma olasılığını düşüreceği söylenebilir.

Bu anlamda ergenlere siber zorbalık ile akılcı olarak nasıl başa çıkabileceklerini öğrenebilmeleri açısından akılcı duygusal eğitim etkinlikleri yapılabilir. Günümüzde artık cep telefonundan internete girildiğinden okullarda siber zorbalık olayları artmaya başlamıştır. Bu anlamda okul içinde cep telefonu kullanımı ile ilgili okullar politika geliştirilebilir. Sosyal faaliyetler öğrencileri zorbalıktan uzaklaştırdığından, sosyal becerilerin geliştirilmesi yönünde gerekli destekler sağlanabilir. Okullarda çatışma çözme becerileri, sosyal ilişki kurma becerileri, karar verme becerileri, empati becerilerini geliştirmeye yönelik programlar düzenlenebilir.

Siber zorbalığı önleme noktasında önemli ipuçları sunan bu araştırmanın sınırlılıklarından da bahsetmek yararlı olacaktır. Araştırmanın ergenlerle sınırlı olması bulguların genellenebilirliğini kısıtlamaktadır. Bu nedenle araştırmada incelenen değişkenlerin ergenler dışındaki örneklem grupları üzerinde de çalışılması önerilebilir. Ayrıca yapısal eşitlik modelinden nedenselliğe ilişkin ipuçları elde edilebilmesine karşın araştırmada ilişkisel verilerin kullanılması değişkenler arasındaki ilişkileri tam anlamıyla bir nedensellik olarak yorumlamayı güçleştirmektedir.

Kaynakça

Akbulut, Y., Şahin, Y.L., & Erişti, B. (2010). Development of a scale to investigate cybervictimization among online social utility members. *Contemporary Educational Technology, 1*(1), 46-59.

Akın, A. (2010). Öz-duyarlık ve ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 39*, 1-9.

Akiba, M. & Han, S. (2007). Academic differantation, school achievement and school violence in the USA and South Korea. *Compare, 37(2)*, 201–219.

Arıcak, O. T. (2009). Psychiatric symptomatology as a predictor of cyberbullying among university students. *Eurasian Journal of Educational Research, 34*, 167-184.

Arıcak, T., Siyahhan, S., Uzunhasanoğlu, A., Sarıbeyoğlu, S., Çıplak, S., Yılmaz, N., & Memmedov, C. (2008). Cyberbullying among Turkish adolescents. *CyberPsychology & Behavior 11*(3), 253-262.

Ayas, T. (2011, Ekim). *Lise öğrencilerinin sanal zorba ve mağdur olma yaygınlığı*. 11. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi'nde sunulmuş sözlü bildiri., 3-5 Ekim, İzmir, Türkiye.

Belsey, B. (2008). *Cyberbullying an emerging threat to the "always on" generation.* http://www.canadianteachermagazine.com, Erişim Tarihi: 17.02.2009.

Beran,T. & Li, Q. (2005). Cyber harassment: A study of new method for an old behavior. *Journal of Educational Computing Research, 32(3)*, 265-277.

Besag, V.E. (1995). *Bullies and victims in schools. A guide to understanding and management.* Philadelphia: Open University Press.

Breivik, K. & Olweus, D. (2006). Children of divorce in a Scandinavian welfare state: Are they less affected than US children? *Scandinavian Journal of Psychology, 47,* 61-74.

Burgess-Proctor, A., Hinduja, S. & Patchin, J.W. (2010). Victimization of adolescent girls. Cyberbullying Research Center.

Calvete, E., Orue, I., Estévez, A., Villardón, L. & Padilla, P. (2010). Cyberbullying in adolescents: Modalities and aggressor's profile. *Computers in Human Behavior*, *26*, 1128-1135.

Campfield, D. C . (2008). *Cyber bullying and victimization: psychosocial characteristics of bullies, victims, and bully/victims*. Unpublished doctoral dissertation, The Universityof Montana, Montana.

Çetin, B., Peker, A. & Eroğlu, Y. (2010, Haziran). *Kız öğrencilerde siber zorba ve kurban olmanın yordayıcıları olarak internet bağımlılığı ve yaşam doyumu*. 1.Uluslararası Kadın ve Sağlık Kongresi'nde sunulmuş sözlü bildiri, 3-5 Haziran, Sakarya Üniversitesi, Türkiye.

Çetin, B., Yaman, E. & Peker, A. (2011). Cyber victim and bullying scale: A study of validity and reliability. *Computer&Education,57(* 4), 2261-2271.

DiGuiseppe, R. & Zee, C.(1986) A rational emotive theory of marital dysfunctional marital therapy. *Journal of Rational Emotive Therapy, 4*, 22-37.

Dilmaç, B. (2009). Sanal zorbalığı yordayan psikolojik ihtiyaçlar: Lisans öğrencileri için bir ön çalışma. *Educational Sciences: Theory & Practice 9*(3), 1291-1325.

Ellis, A. (1986). Rational emotive therapy applied to relationships therapy. *Journal of Rational Emotive Therapy*, *4*, 14-21.

Erdur-Baker, Ö., & Kavşut, F. (2007). A new face of peer bullying: Cyber bullying. *Journal of Euroasian Educational Research, 28*,31-42.

Eroğlu, Y. (2011). *Koşullu öz-değer riskli internet davranışları ve siber zorbalık/mağduriyet arasındaki ilişkinin incelenmesi*, Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.

Eroğlu, Y. & Peker, A. (2011). Aileden ve arkadaştan algılanan sosyal destek ve siber mağduriyet: Yapısal eşitlik modeliyle bir inceleme. *Akademik Bakış Dergisi, 27,1-20.*

Eroğlu, Y., Çetin, B., Güler, N., Peker, A. & Pepsoy, S. (2011). From cybervictimization to coping ways of stress: Gender as moderator. Chova, L.G., Belenguer, D.M. & Martinez, A.L. (Eds.) *Proceedings of EDULEARN11 Conference* (pp.2699-2707). *Barcelona, Spain.*

Fleming, L.C. & Jacobsen, K.H. (2009). Bullying and symptoms of depression in Chilean middle school students, *Journal of School Health, 79*(3), 130-137.

Hamamcı, Z. & Büyüköztürk, S. (2004). The Interpersonal Cognitive Distortions Scale: Development of the scale and investigation of its psychometric characteristics. *Psychological Reports, 95,* 291–303.

Haferkamp, C. J. (1994). Dysfunctional beliefs, self-monitoring, and marital conflict. *Current Psychology, 13,* 248-263.

Hinduja, S. & Patchin, J.W. (2009). *Bullying beyond the schoolyard: Preventing and responding to cyberbullying.* California: Carwin Pres.

Hu, L. T. & Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structural analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling, 6,* 1-55.

Jöreskog, K. G. & Sorbom, D. (1996). *LISREL 8 reference guide.* Lincolnwood, IL: Scientific Software International.

Karasar, N. (2006). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Kline, R.B. (2005). *Principles and practice of structural equation modeling.* New York: The Guilford press.

Ladd, G.W., Kochenderfer, B.J. & Coleman, C.C. (1997). Classroom peer acceptance, friendship, and victimization: Distinct relational systems that contribute uniquely to children's school adjustment?. *Child Development, 68*(6), 1181-1197.

Nakamoto, J. M. (2008). *The association between peer victimization and school functioningin Latino children,* Unpublished doctoral dissertation, University of Southern California.

Neary, A. & Joseph, S. (1994). Peer victimization and its relationship to self-concept and depression among schoolgirls. *Personality and Individual Differences, 16,* 183- 186.

Nishina, A. & Juvonen, J. (2005). Daily reports of witnessing and experiencing peer harasssment in middle school. *Child Development*, *76*(2), 435-450.

Olweus, D. (1995). Bullying or peer abuse at school: Facts and intervention. *Current Directions in Psychological Science, 4*, 196-200.

Olweus, D. (1999). Sweden. *In P. K. Smith, Y. Morita, J. Junger-Tas, D. Olweus, R.* Catalano, ve P. Slee (Eds.), *The nature of school bullying: A cross-national perspective*. London and New York: Routledge.

Peker, A. & Eroğlu, Y. (2010). Erkek öğrencilerde siber zorba ve kurban olmanın yordayıcısı olarak internet bağımlılığı. Sünbül, A.M. & Şahin, İ. (Eds.) *4. Uluslararası Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Sempozyumu Kitabı* (ss. 862-867). Selçuk Üniversitesi, Konya.

Rigby, K. & Slee, P. T. (1999). Suicidal ideation among adolescent school children, involvement in bully-victim problems, and perceived social support. *Suicide and Life-Threatining Behaviour*, *29(2),* 119–130.

Sayar, K. (2006). *Ruh hali*, İstanbul: Timaş Yayınları.

Schwebel, A. I. & Fine, M. A. (1992). Cognitive family therapy. *Journal of Family Psychotherapy*, *31*, 73-91.

Seals, D. & Young, J. (2003). Bullying and victimization: prevalence and relationship to gender, grade level, ethnicity, self-esteem, and depression. *Adolescence, 38*, 735-747.

Shariff, S. & Gouin, R. (2005). *Cyber - dilemmas: Gendered hierarchies free expression and cyber-safety in schools, presented at safety and security in a networked world: balancing cyber-rights and responsibilities.* Oxford Internet Institute Conference, Oxford, U.K.

Şahin, M., Sarı, S.V., Özer, Ö. & Er, S.H. (2010). Lise öğrencilerinin siber zorba davranışlarında bulunma ve maruz kalma durumlarına ilişkin görüşleri. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 21*, 257-270.

Tokunaga, R.S. (2010). Following you home from school: A critical review and sythesis of this research on cyberbullying victimization. *Computers in Human Behavior, 26,* 277-287.

Yaman, E., Eroğlu, Y. & Peker, A. (2011). O*kul zorbalığı ve siber zorbalık.* İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Ybarra, M.L. & Mitchell, K. J. (2004). Online agressor/targerts, aggressors, and targetst: A comparison of associated youth characteristics. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, *45*, 1308-1316.